

HANDLÄGGARE/ENHET
Arbetslivsenheten
Thomas Hagnefur

DATUM
2009-02-26

DIARIENUMMER
20090012

ERT DATUM
2008-12-22

ER REFERENS
U2008/7973/UH
U2008/8277/UH

Utbildningsdepartementet
□ Drottninggatan 16
□ 103 33 STOCKHOLM

En hållbar lärarutbildning SOU 2008:109 och Yrkeskunnande SOU 2008:112

LO har lämnats möjlighet att yttra sig över ovanstående betänkanden och vill framföra följande.

LOs yttrande omfattar båda betänkandena och inledningsvis lämnas några allmänna synpunkter av mer principiell natur på En hållbar lärarutbildning. LO har inte för avsikt att i detalj yttra sig över alla delar i det betänkandet. Detta yttrande avslutas med en gemensam bedömning av de förslag som berör yrkeslärarutbildningen i båda betänkandena.

I betänkandet konstateras att utredningen haft osedvanligt kort om tid för att utreda ett så pass viktigt och komplicerat område som en förändring av lärarutbildningen. Tidspressen kanske också avspeglar sig i en viss tveksamhet i de slutsatser som redovisas i betänkandet, då dessa har lite olika valörer. I de delar utredningen tar ställning använder man begreppen föreslår, rekommenderar, menar och konstaterar vilka har olika styrka och ger en något otydlig signal om vikten av att det man framför faktiskt bör åtgärdas. Utredningen pendlar också från det övergripande principiella till mer detaljerade avgränsade detaljer som t.ex. hur enskilda moment kan struktureras och formuleras.¹ Detta sammantaget ger en diversifierad bild av utredningens arbete som inte är alldeles lätt att följa.

¹ Som exempel kan nämnas diskussionen om deskriptiv statistik och statistisk inferens, s 202

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

Enligt aktuell forskning är utbildade lärare en av de viktigaste faktorerna för barn och ungdomars möjlighet att nå framgång i sina studier. Diskussionen kring lärarutbildningens relevans och kvalitet har varit framträdande de senaste åren. Diskussionen kring skolan har varit polariserad och sakernas tillstånd oftast beskrivits i svart eller vitt. Skolans problem och i vissa delar svaga resultat har i stor utsträckning beskrivits som en brist på ämneskunskaper. Betänkandet betonar också lärares behov av förstärkta ämneskunskaper och renodling av undervisningsämnena som den nya lärarutbildningen ska baseras på. Ämnesdidaktikens betydelse poängteras i betänkandet, vilket också är en viktig aspekt. Vad som inte berörs men som är ett av de stora bekymren är skolans oförmåga att integrera kärn- och karaktärsämnen på de yrkesförberedande programmen. Detta borde uppmärksammas genom att ämneslärares förmåga att sammanhangsanpassa didaktiken och låta t.ex. programmålen få större genomslag i kärnämnesundervisningen lyfts fram som en viktig del i utbildningen.

Lyckligtvis uppvisar betänkandet också en mer nyanserad analys än bara mer ämneskunskaper. Behovet av både generella kunskaper och färdigheter som krävs för att fungera i yrkesrollen lyfts fram i betänkandet. Aldrig så goda ämneskunskaper kan inte kompensera brister i förmågan att kunna entusiasmera, motivera, levandegöra eller bekräfta eleverna och få dem att känna lust att lära. Väl utvecklad kunskap och förmåga att analysera, bedöma och betygssätta är också kärnan i en lärarroll som bidrar till en likvärdig skola. Den gemensamma utbildningsvetenskapliga kärnan verkar väl avvägd i form av centrala områden för en blivande lärare. Däremot bör man inte redan nu skriva fast hur stor poängomfattning respektive moment bör ha, utan det kan finnas skäl att ge vissa moment större betydelse.

LO noterar att den stadiindelning som förslås baseras på utvecklingspsykologiska motiv och att indelningen har som syfte att avspegla en mer avgränsad och specialiserad lärarutbildning. Hur denna indelning relaterar till skolans/skolors arbetsorganisation finns i för liten utsträckning beskrivet och analyserat. Fasta ämneskombinationer ska införas vilket understryker behovet av avstämning mot skolans organisation, för att inte nya varianter på lärares obehörighet i ämnen som de satts att undervisa i ska uppstå. För LO ter sig den föreslagna förändringen som en återgång till en gammal stadiindelning som inte längre är dominant i svensk skola.

LO vill bara understryka den principiella uppfattningen att arbets- eller verksamhetsförlagd utbildning, VFU, inom yrkesutbildningsområdet är av avgörande betydelse för utbildningens kvalitet. LO stöder betänkandets förslag och menar att man måste hitta modeller där studenterna garanteras en VFU som motsvarar utbildningens inriktning, att den är av god kvalitet och att handledaren är utbildad för uppdraget. Förslaget om fältskolor skulle kunna utgöra en sådan modell.

När det gäller kompetensbehoven för blivande lärare tar betänkandet upp vissa specifika kompetenser som sex och samlevnad eller trafik kunskap. Betänkandet nämner i det sammanhanget möjligheten att kunna använda sig av extern kompetens på vissa områden. LO vill i det sammanhanget betona vikten av lärarnas och skolans ansvar för att i mycket större utsträckning interagera med det omgivande samhällets aktörer. Det belyser lärarens behov av kunskap och förmåga att skapa pedagogiska förutsättningar för andra, som med viktiga kunskaper kan bidra till verksamheten.

När det gäller vuxenutbildningsområdet är det några viktiga aspekter som LO vill framföra. I betänkandet anförts att det är svårt att möjliggöra en specifik lärarutbildning med inriktning mot vuxenutbildningen. Skälet för detta är att de olika formerna inklusive folkbildningen är så olika att det är svårt att definiera gemensamma kunskapsbehov. LO är av den mening att i en kommande ämneslärarutbildning ska det finnas ett tydligt vuxenpedagogiskt alternativ. Därtill bör också utredas om inte möjlighet till inriktning och fördjupning mot folkbildningsområdet skulle kunna utgöra ett valbart alternativ.

Betänkandet föreslår också att folkhögskolläraryxamen ska ersättas med den alternativa ingången till ämneslärarexamen. Det kan vara ett intressant alternativ för den studerande då möjlighet till alternativa arbetsområden ökar. LO vill dock understryka vikten av att det folkbildningsprofilerade innehållet i utbildningen inte urvattnas. Den utökade utbildningsvetenskapliga kärnan måste därför behålla centrala delar av det som konstituerar folkbildningsinriktningen.

Betänkandet för fram ämnesdidaktiken som en grundläggande byggsten i lärarutbildningen. LO har tidigare påtalat att andra mål än ämnesmålen måste få påverka de didaktiska perspektiven. De didaktiska perspektiven borde rimligen ha bäring på både utvecklingen av vuxenlärarutbildningen såväl som inriktningen mot folkhögskolan.

När det gäller yrkeslärarutbildningen måste enligt LOs mening alla berörda (myndigheter, skolor, arbetsmarknadens parter) aktivt försöka skapa förutsättningar för ökad rekrytering av duktiga yrkesutövare till yrkeslärarutbildningen. Detta är en ödesfråga för kvalitén i de yrkesförberedande programmen i gymnasiet. LO delar utredningens förslag om en omfattning av utbildningen på 90 högskolepoäng, baserad på en utbildningsvetenskaplig kärna på yrkesdidaktisk grund. Betydelsen av flexibilitet i tid och rum för studierna och målgruppen delas av LO. Det är också av betydande vikt att de ekonomiska förutsättningar under studietiden klaras ut då detta är ett av de stora rekryteringshindren. I betänkandet föreslås att VFUn ska kunna fullgöras i form av provanställning på exempelvis halvtid samtidigt som övriga studier bedrivs på den andra halvtiden. Det skulle kunna vara en framkomlig väg men det är av central betydelse hur ett system med provanställning kan ges generell giltighet. Enskilda lärarstudenter kan inte utelämnas till enskilda kommuners godtycke eller bristande ekonomiska förutsättningar. LO är av den mening att någon form av statlig subvention eller stimulans till kommunerna skulle behövas för att få systemet att fungera på avsett sätt.

Ett mera konkret förslag bör utarbetas med det snaraste då frågan om utformning och finansiering av studietiden har stor betydelse för rekryteringen av blivande yrkeslärare.

När det gäller antagning och särskild behörighet till yrkeslärarutbildningen så finns de förslagen redovisade i *Yrkeskunnande – en likvärdig sökväg till lärarutbildningen mot yrkesämnen SOU 2008:112*. I detta betänkande välkomnas betonandet av kunskap och kompetens förvärvade i arbetslivet i betänkandet, *En hållbar lärarutbildning*. Den typen av kunskap kan då värderas utifrån branschens krav och villkor och inte med högskolans kvalitetskrav som norm. LO delar det synsättet. LO stöder också betänkandets förslag till tre likvärdiga ingångar för antagning till yrkeslärarutbildningen.

Betänkandets förslag om sökandes rätt till validering stöds också av LO där tillvägagångssättet bör understrykas. För att säkerställa likvärdighet och rättsäkerhet i valideringen måste kriterier och metoder utvecklas nationellt. Betänkandet föreslår att Skolverket ska ansvara för valideringen. De nationella programråden för gymnasieskolan som kommer att inrättas ska ansvara för att utveckla kvalifikationskriterier samt kvalitén i bedömningsarbetet. LO ser detta som en alldeles nödvändig ordning då man håller samman de nationella programrådens ansvar för utvecklingen av respektive yrkesförberedande program med de kvalifikationskrav som dess yrkeslärare behöver för att fungera i sin yrkesroll. För att de nationella programråden ska kunna ges en sådan roll måste dess mandat och faktiska betydelse i relation till Skolverket formellt regleras.

Betänkandet har titeln, En hållbar lärarutbildning och med det avses bland annat hållbarhet över tid. LO menar att det inte är helt klarlagt att de lagda förslagen kan ses som hållbara med den definition som ges i betänkandet. I hållbarhetsbegreppet förutsätts också kontinuerlig fortbildning för lärarna. LO gör bedömningen att dagens fortbildningsinsatser varierar i högsta grad mellan kommuner och mellan huvudmän och betänkandet andas mer en from förhoppning än övertygelse om att det kommer till stånd på det sätt som vore önskvärt. Hållbar innebär också, att inte bara utbildningssamhället har inflytande på det svenska utbildningsväsendet. Skolan och utbildningssystemets funktionssätt är en nationell angelägenhet. LO menar därför att det är av största vikt att de synpunkter från remissinstanser som inte varit aktiva i utredningsskedet beaktas i det fortsatta arbetet.

Landsorganisationen i Sverige
Stockholm som ovan

Wanja Lundby-Wedin

Thomas Hagnefur